

DPT: 2568 – ÖİK: 584

SEKİZİNCİ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI

HAYATBOYU EĞİTİM VEYA ÖRGÜN OLMAYAN EĞİTİM ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU RAPORU

ANKARA 2001

Ö N S Ö Z

Devlet Planlama Teşkilatı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında 540 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, "İktisadi ve sosyal sektörlerde uzmanlık alanları ile ilgili konularda bilgi toplamak, araştırma yapmak, tedbirler geliştirmek ve önerilerde bulunmak amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı'na, Kalkınma Planı çalışmalarında yardımcı olmak, Plan hazırlıklarına daha geniş kesimlerin katkısını sağlamak ve ülkemizin bütün imkan ve kaynaklarını değerlendirmek" üzere sürekli ve geçici Özel İhtisas Komisyonlarının kurulacağı hükmünü getirmektedir.

Başbakanlığın 14 Ağustos 1999 tarih ve 1999/7 sayılı Genelgesi uyarınca kurulan Özel İhtisas Komisyonlarının hazırladığı raporlar, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına ışık tutacak ve toplumun çeşitli kesimlerinin görüşlerini Plan'a yansıtacaktır. Özel İhtisas Komisyonları çalışmalarını, 1999/7 sayılı Başbakanlık Genelgesi, 29.9.1961 tarih ve 5/1722 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulmuş olan tüzük ve Müsteşarlığımızca belirlenen Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu genel çerçeveleri dikkate alınarak tamamlamışlardır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile istikrar içinde büyümenin sağlanması, sanayileşmenin başarılması, uluslararası ticaretteki payımızın yükseltilmesi, piyasa ekonomisinin geliştirilmesi, ekonomide toplam verimliliğin artırılması, sanayi ve hizmetler ağırlıklı bir istihdam yapısına ulaşılması, işsizliğin azaltılması, sağlık hizmetlerinde kalitenin yükseltilmesi, sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması, sonuç olarak refah düzeyinin yükseltilmesi ve yaygınlaştırılması hedeflenmekte, ülkemizin hedefleri ile uyumlu olarak yeni bin yılda Avrupa Topluluğu ve dünya ile bütünleşme amaçlanmaktadır.

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı çalışmalarına toplumun tüm kesimlerinin katkısı, her sektörde toplam 98 Özel İhtisas Komisyonu kurularak sağlanmaya çalışılmıştır. Planların demokratik katılımcı niteliğini güçlendiren Özel İhtisas Komisyonları çalışmalarının dünya ile bütünleşen bir Türkiye hedefini gerçekleştireceğine olan inancımızla, konularında ülkemizin en yetişkin kişileri olan Komisyon Başkan ve Üyelerine, çalışmalara yaptıkları katkıları nedeniyle teşekkür eder, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın ülkemize hayırlı olmasını dilerim.

Dr. Akın İZMİRLIOĞLU
Müsteşar

İÇİNDEKİLER	i
KATILIMCI LİSTESİ	ii
1. GİRİŞ.....	1
2. MEVCUT DURUM ve SORUNLAR.....	1
2.1 MEVCUT DURUM.....	1
2.1.1. DÜNYADA MEVCUT DURUM	1
2.1.2. TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM.....	4
2.2. SORUNLAR	6
3. ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR	8
3.1. HAYAT BOYU EĞİTİM KAVRAMI	9
3.2. HAYAT BOYU EĞİTİMİN AMAÇLARI	10
3.3. HAYAT BOYU EĞİTİMİN İLKELERİ.....	10
3.4 BİR YAKLAŞIM MODELİ OLARAK HAYAT BOYU ÖĞRENME ..	12
3.5.HERKES İÇİN HAYAT BOYU ÖĞRENME	13
3.6.ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR.....	17
3.7.OKUMA-YAZMA	17
3.8.OKUMA-YAZMADA ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR.....	18
3.9.ÇOCUK EĞİTİMİ	19
3.9.1. ÇOCUK EĞİTİMİNDE ULAŞILMASI İSTENEN AMAÇLAR ...	19
3.10 GENÇLERİN EĞİTİMİ	20
3.11 HAYAT BOYU EĞİTİM KAPSAMINDA YETİŞKİN (KADINLAR, ERKEKLER, YAŞLILAR) EĞİTİMİ	21
4. PLANLANAN YATIRIMLAR ve POLİTİKALAR	23

ISBN 975 – 19 – 2660 - 2 (basılı nüsha)

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmaz. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, <http://ekutup.dpt.gov.tr/> adresindedir.

Bu yayın 1500 adet basılmıştır. Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir.

KATILIMCI LİSTESİ

AD	SOYAD	ÜNVAN	KURULUŞ - DAİRE - BİRİM
FİRDEVS	GÜNEŞ	Prof. Dr.	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi (BAŞKAN)
FATİH	TÜRKMEN	Uzman Yardımcısı	Devlet Planlama Teşkilatı İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Dairesi (KOORDİNATÖR-RAPORTÖR)
ORHAN	EKİNCİ	Genel Müdür Yardımcısı	Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
FAYIK	DEMİRTAŞ	KURUL BAŞKANI	Projeler Koordinasyon Kurul Başkanı
İZZET	ÇEVİK	Genel Müdür	TÜRK Eğitim-Sen
NAHİDE	YILMAZ	Daire Başkanı	Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü
SAMİ	ŞAHİN	Şube Müdürü	Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
MEHMET	ÖZTÜRK	Şube Müdürü	Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
MUHİTTİN	YILDIRIM	Şube Müdürü	Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
BAĞDAT	ALBAYRAK	APK Uzmanı	Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Planlama Dairesi
GAYE	ERBATUR	Prof. Dr.	Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
NEZİH	VAROL	Yrd. Doç. Dr.	Marmara Üniversitesi Sağlık Eğitim Fakültesi
FAZIL	YOZGAT	Yrd. Doç. Dr.	Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
ARİF	ALTUN	Dr.	Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi
CENGİZ	ATAY	Koordinatör	TİSK
HACİ ÖMER	BEYDOĞAN	Yrd. Doç. Dr.	Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
HÜSEYİN	AĞCA	Yrd. Doç. Dr.	EMEKLİ
NEZAHAT	SEÇKİN	Prof. Dr.	EMEKLİ
ZEHRA	KAYA	Müdür Yardımcısı	TESK Eğitim Ve Planlama Müdürlüğü
İLKNUR	SULKALAR	Uzman Yardımcısı	TESK Eğitim Ve Planlama Müdürlüğü
NİHAL İLDEŞ	AKDOĞAN	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu
NUSRET	KASAP	Öğretim Görevlisi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya Eğitim Fakültesi
LEYLA	COŞKUN	Daire Başkanı	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
HİKMET	GÖKMEN	Yrd. Doç. Dr.	Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
İLKİM S.	KAYA	Yrd. Doç. Dr.	Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

HAYATİ	AKYOL	Yrd. Doç. Dr.	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü
PINAR	KAYLAN	Uzman Yardımcısı	Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Eğitim Dairesi
SEVAL	GÜVEN	Yrd. Doç. Dr.	Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu
GÜLAY	CERİT	Arş. Görevlisi	Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu
İBRAHİM	ŞAHİN	Genel Başkan	Emekli Sen
EFKAN	ALA	Şube Müdürü	İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi

1. GİRİŞ

Hayat boyu eğitim çerçevesinde ülkemizde amaçlanan; problem çözme beceri ve davranışları ile bilimsel düşünme alışkanlığı kazanmış, Cumhuriyetçi, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, milli ve manevi değerleri koruyan ve gelişmesine yardımcı olan, laik, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme, ilişkisel düşünme ve akıl yürütme becerilerini kazanmış, bilgili, insan haklarına saygılı, toplumsal sorunlara duyarlı çağ insanının içinde yaşadığı bir toplumun ihtiyacı olan eğitimi karşılamaktır. Bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal değişimin hızı karşısında insan kişiliğinin tam olarak gelişmesi için eğitimin dünya ölçüsünde ve hayat boyu devam eden bir süreç olması gerektiği anlayışından hareket eden hayat boyu eğitim; bireyleri toplum hayatında meydana gelen ekonomik, kültürel, siyasi değişimlerle baş edecek düzeye getirmeyi de amaçlar.

Dünyamızda ekonomik, kültürel, sosyal ve politik alanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişim, ülkeleri eğitim alanında ciddi önlemler almaya zorlamaktadır. Ülkelerin bir çoğu eğitim sistemlerini sorgulayarak herkesin hayat boyu öğrenmesini sağlayacak şekilde sistemlerini yeniden yapılandırmaktadır. Bizim de bu yeniden yapılanmada Avrupa ülkelerindeki, Türk Cumhuriyetlerindeki ve Türk nüfusunun olduğu ülkelerdeki vatandaşlarımızı da bu sürece dahil etmemiz gerekmektedir.

Dünyada ve ülkemizde bilim ve teknolojide meydana gelen gelişmelere paralel olarak eğitim sistemimiz de geliştirilmekte ve ülke genelinde yaygınlaştırılması çalışmaları hızla devam etmektedir. Planlı dönemlerde alınan kararlar ve belirlenen politikalar doğrultusunda istenilen hedeflere ulaşılmıştır. Ancak çağı yakalayabilmek ve gelişmelerin gerisinde kalmamak için eğitim sistemimizde yeniden yapılanma çalışmalarını çağın gereklerini de dikkate alarak planlı bir şekilde yürütme zorunluluğu kabul edilen bir gerçektir. Hayat boyu eğitim kavramı ve uygulaması yenilenecek eğitim sistemimizin temel unsurlarından biri olacaktır. Komisyonumuz, öncelikle dünyada ve ülkemizde eğitim uygulamalarının mevcut durum tespitini yaparak, gelişmiş dünya ülkelerinin de gündemini büyük ölçüde işgal etmekte olan Hayat Boyu Eğitim uygulamasının hedef, ilke ve uygulama politikalarını belirlemeye çalışmıştır.

2. MEVCUT DURUM ve SORUNLAR

2.1 MEVCUT DURUM

2.1.1 DÜNYADA MEVCUT DURUM

1960'lı yıllarda gelişmiş ülkelerde eğitim sistemleri tartışılmaya ve sisteme ciddi eleştiriler yöneltilmeye başlanmıştır. Eleştiriler, örgün eğitimin tek başına bireylerin temel

öğrenme ihtiyaçlarına cevap verememesi ve örgün eğitim fırsatından yararlanamayanların eğitimsiz kalmaya mahkum edilmesi noktalarında yoğunlaşmıştır.

Bu eleştiriler sonucunda eğitim anlayışında önemli değişimler yaşanmış, 1960'lı yılların sonunda eğitimde radikal değişim ihtiyacı, değişimin merkezinde de eğitimin kendisini yeniden tanımlama ilkesi yer almıştır. Yinelenen eğitim kavramı ortaya atılmış, kavram zorunlu eğitim sonrasında tümünü kapsayacak kapsamlı bir eğitim stratejisi olarak tanımlanmıştır. Bu kavramın getirdiği yenilik, eğitimin yinelenen bir biçimde bireyin tüm yaşamına yayılmasıdır. Yinelenen eğitimin temel ilkeleri;

- örgün ve yaygın eğitim birbirini tamamlamalı,
 - kurumsal eğitim fırsatları geniş kitlelere yaygınlaştırılmalı,
 - örgün eğitimde son kademe anlayışından kurtulmalı,
 - lise ve yüksek öğrenimde eğitim ve iş hayatı birbirini tamamlayacak biçimde sürdürülmeli,
- şeklinde sıralanabilir.

Seksenli yıllarda gelişmiş ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların azaldığı ve çeşitli sorunlar yaşandığı görülmektedir. Eğitimde yeniden bir sorgulama sürecine girilmiş ve bu süreç sonunda herkes için hayat boyu öğrenme kavramı ortaya atılmıştır. Bu kavramın 1960'lı yıllarda ortaya atılan yinelenen eğitim kavramından farkı, bireyi merkez alan bir yaklaşımın benimsenmesi, okul dışı öğrenime de önem verilmesi, okul rolünün değiştirilmesi, devletin eğitimdeki ağırlığının azaltılması, buna karşılık sosyal tarafların rollerinin güçlendirilmesidir.

Herkes için hayat boyu öğrenme kavramının temel amaçları;

- okul öncesi eğitimi nitelik ve nicelik açısından yaygınlaştırma,
 - ilk ve orta öğretimde gerçek bir öğrenme temeli oluşturma,
 - okuldaki iş hayatına geçişleri kolaylaştırma,
 - yetişkinleri öğrenmeye özendirme,
 - sistemin kaynaklarını yenileme,
 - sistem parçaları arasında tutarlılığı sağlama,
- olarak sıralanabilir.

Doksanlı yıllarda herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde eğitim sistemleri yeniden incelenmiş ve eğitim sistemlerinde aksadığı ileri sürülen hususlar beş grupta toplanmıştır.

Birincisi, mevcut sistemlerin amaçları ya belirgin değildir ya da kullandıkları araçlar amaçlarına ulaştıracak uygunlukta görünmemektedir. Yeni kuşaklara, çocukluk ve ergenlik döneminin belli bir süresi içinde bir defaya özgü bilgiler kazandırılmakta ve onların yaşamları

boyunca yetecek bilgi ve becerilerle donatıldığı sanılmaktadır. Okul-öncesi eğitim düşüncesi yaygın değildir.

İkincisi, bilginin durmadan çoğaldığı ve hızla eskidiği günümüzde; eğitim kurumları kitaplardan aktarılan bilgilerin öğrenilmesine ağırlık vermektedirler. Oysa çocuklar, kitle iletişim araçları yoluyla okulda öğrendiğinden çok daha fazla bilgi edinmekte, buna karşılık, onlara bu araçlardan faydalanmayı öğretmek üzere çok az girişimde bulunmaktadır.

Üçüncüsü, okulların başarı saplantıları, sağlıklı olmayan bir yarışmaya yol açmakta ve çok sayıda genç kendisini başarısız olarak damgalayan eğitim anlayışının acımasızlığı sonucu öğrenimlerini terk etmektedirler.

Dördüncüsü, kullanılan yöntemler, resmi yetkililer ile öğretmenlerin daima en iyisini bildikleri varsayımına dayalıdır. Amaçları onlar saptamakta, öğrenme ortamını onlar belirlemekte, öğrenme hızını onlar düzenlemektedir.

Beşincisi, örgün eğitim sistemleri ,öğrenimin sadece okullar ile sürmediğini, evde, içinde yaşanan toplumda, oyun sırasında da sürdürdüğünü görmezlikten gelmektedir.

Görüldüğü gibi, her ne kadar doğru olanı yapıyor görünse de, mevcut eğitim sistemleri kendilerinden bekleneni verememektedir. Böyle bir durumda atılması gereken ilk adım, açık ve net bir şekilde hedefleri yeniden gözden geçirmek, ya da yeni hedefler saptamaktır. Aksi taktirde, yukarıda sıralanan sorunlar, eğitimin gidişini farklı yönlere çekebilmektedir. Eğer eğitim sistemlerinin yönü hayat boyu öğrenme ve eğitim yönüne çevrilebilir ise, bu sorunların giderilmesi yönünde açık ve uzlaşılabilir hedefler üzerinde görüş birliği sağlamak zor olmayacaktır.

Ayrıca, okumaz-yazmazlık sorunu da, içinde yaşadığımız çağın en ciddi sorunlarından biridir. Geri kalmışlıkla ve yoksullukta büyük ölçüde ilişkilidir, ulusların varlıklarını sürdürebilmeleri ve kalkınabilmeleri için temel koşullardan biridir. Okumaz-yazmazlık bir kader değildir. Sık sık izlenmesi ve köklü çözümlerle önlenmesi gereken sosyal bir durumdur, azimli bir şekilde ve sürekli olarak savaşılmazsa hemen ortaya çıkmakta ve hızla yayılmaktadır.

Dünyadaki okuma-yazma ile ilgili rakamlar bizlerî karamsarlığa ve cesaretsizliğe sürükleyecek düzeydedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde okullaşma oranının artmasına,

ilköğretimin hızla yayılmasına ve parasız olmasına rağmen, dünyadaki okumaz-yazmazların sayısı da hızla artmaktadır, UNESCO'nun 1995 yılı verilerine göre dünyamızda 15 ve daha yukarı yaşlarda 1 milyar okumaz-yazmaz vardır. Bunların %70,5'i Asya, %20,6'sı Afrika kıtasında yaşamaktadır, okumaz-yazmazların %73'ü Hindistan, Çin, Pakistan, Bangladeş, Nijerya, Endonezya, Brezilya, Mısır, İran Sudan olmak üzere 10 ülkede yoğunlaşmaktadır. Sadece %52,2'si, Hindistan ve Çin'de yaşamaktadır.

Okumaz-yazmazlığın kalkınma ile ilişkisine bakıldığında dünyadaki okumaz-yazmazların %95'inin gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu görülmektedir. Geriye kalan %5 orandaki okumaz-yazmaz ise sanayileşmiş ülkelere aittir. Bu durum 50 yıldan bu yana okumaz-yazmazlık sorununun çözüldüğü sanılan sanayileşmiş ülkelerde bile, son yıllarda ihmal edilemeyecek düzeyde okumaz-yazmazın olduğunu göstermektedir.

Kadınlarda okumaz-yazmazlık oranı %34,9dur. Yani dünyada her üç kadından biri okuma-yazma bilmemektedir, Erkeklerde bu oran %20,5'tir. Gençlere gelince, 15-19 yaş arası dünyada 85 milyon genç okuma yazma bilmemektedir. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde 6-11 yaş arası 100 milyondan fazla çocuğun okula gitmediği saptanmıştır.

2.1.2 TÜRKİYE'DE MEVCUT DURUM

Türkiye hızlı bir sanayileşme ve kentleşme süreci içerisinde yer almaktadır. Köyden kente olan göçün ortaya çıkardığı kentleşme hızının işsizliğe etkisi, sanayi ve hizmet kesimlerinde artan insangücü ihtiyacının çok üzerinde seyretmektedir.

1924 yılında kabul edilen “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” tüm eğitim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) yönlendirilmesini öngörmektedir. Yine, 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda örgün ve yaygın eğitim (yetişkin eğitimi) politikalarının belirlenmesi ve geliştirilmesinde, genel sorumluluk Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir.

1973 yılında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile oluşturulan Türk Milli Eğitim Sistemi, yinelenen eğitim kavramına güzel bir örnektir. Sistem örgün ve yaygın olmak üzere iki ana bölüme ayrılmış ve bu iki bölüm birbirinin tamamlayıcısı olarak kabul edilmiştir. Yaygın eğitim ile ilgili maddeler herkese hayat boyu öğrenme fırsatları sunacak şekilde düzenlenmiş, sistemin yürütülmesinde devlete önemli roller verilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, kendine bağlı çeşitli yaygın ve örgün eğitim kurumları ile, kişilere yönelik, çeşitli yaygın ve örgün eğitim sunmakla ve diğer Bakanlıklar ile yarı-resmi, gönüllü ve özel kuruluşlarca sunulan programlara destek olmak ve bu programlar arasında,

ulusal ve yerel düzeylerde, eşgüdümü sağlamakla görevlidir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün eğitim genel müdürlükleri, örgün eğitim hizmetlerine ek olarak, kendi alanlarında yetişkin eğitimi programları da yürütmektedirler.

Kalkınma planları ile eğitimin ilişkisine bakıldığında;

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında 222 sayılı ilköğretim ve eğitim kanununun bazı hükümlerinin ülke şartlarına uymadığı, bu konuda tecrübelerden yararlanılarak köklü bir düzenlemeye gidileceği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmen-öğrenci oranının düşürülmesi ve okul programlarının modern teknoloji ve ülke şartlarına uygun duruma getirilmesi hedeflenmiştir. Belirli oranlarda plan hedeflerine yaklaşılmamasına rağmen özel öğretim kurumları diğer öğretim kurumları kadar gelişmemiştir. Bugün dahi özel öğretim kurumlarının oranı %1.5 civarındadır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Temel Eğitimin kapsamı genişletilmiş ve Temel eğitim okul öncesi eğitimi ve İlköğretimi kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında ise Temel Eğitimin yanında Mesleki ve Teknik Eğitimin ağırlığının artırılması planlanmış ama istenilen sayısal hedefler tam olarak gerçekleştirilememiştir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında ise ikili ve üçlü eğitim kaldırılarak okulsuz köylerin okula kavuşturulması öngörülmüştür. Programların okulda işlevsel hale getirilmesi de ayrıca bu planda belirtilmiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı öğrenciyi tanıma, yönetme ve yönlendirme ağırlıklıdır. Bu plan döneminde MEB merkez ve taşra teşkilatında yapılan yapısal değişiklikler de bu planın değerlendirilmesini ve uygulamasını nitelik olarak zorlaştırmıştır.

Altıncı ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında eğitim göstergelerinde önemli gelişmeler olmuştur. Planlı dönemin başlangıcından itibaren eğitime ayrılan kaynaklardaki artışa paralel olarak eğitimin her kademesinde okullaşma oranları yükselme eğilimine girmesine rağmen arzulanan düzeye ulaşmamıştır.

Türkiye'de, Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer bakanlıklar, kendi ilgi alanlarında, kişilere yönelik, meslek kazandırıcı, gelir getirici programlar yanında, sağlık, ev ekonomisi, vatandaşlık eğitimi vb. konularda da programlara sahiptirler. Fakat sunulan hizmetler, giderek artan ihtiyaçlar karşısında yetersiz kalmaktadır.

Türkiye'deki okuma-yazma durumu da, dünyadaki okuma-yazma durumundan çok farklı değildir. Cumhuriyetimizin kuruluşundan bu yana çok sayıda okuma-yazma

kampanyası düzenlenmesine ve çocuklarda okullaşma oranlarının artmasına rağmen hala günümüzde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı yüksektir. VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında da belirtildiği gibi, okumaz-yazmazlık erkeklerde %11.2, kadınlarda ise %28 oranında olmak üzere ortalama %19,5 düzeyindedir. Bir başka deyişle Türkiye'de 5 yetişkinden birisi okuma-yazma bilmemektedir. Bu durum kadınlarda daha da düşüktür: her 3 kadından birisi okuma-yazma bilmemektedir.

Okumaz-yazmazların bölge ve şehirlere göre dağılımına bakıldığında Doğu ve Güneydoğu bölgeleri ile İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük illerde yoğunlaştığı görülmektedir. Göçle birlikte büyük kentlerde okuma-yazma bilmeyenlerin giderek artacağı tahmin edilmektedir. Diğer taraftan evli ve anne durumunda kî kadınlarımızın yarısı okuma yazma bilmemektedir. Yani Türkiye'deki hemen her 2 hanenin birinde annemiz okuma yazma bilmemektedir.

Yaş gruplarına göre bakıldığında 6-14 yaş arası 1.5 milyon çocuk okula gitmemektedir. Yine 15-19 yaş arası okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %13.8'dir. Gizli okumaz-yazmazlık oranının da yaygınlaştığı görülmektedir. Gizli okumaz-yazmazlar; elinde diploma ya da okuryazarlık belgesi bulunan, resmîyette okur yazar görülen ancak okuma yazmayı bilmeyen kişilerdir.

2.2 SORUNLAR

Mevcut eğitim sistemi bireylerde yaratıcı ve eleştireci düşüncüyü , üretmeyi, yargılamayı, sorgulamayı yeterince geliştirmekten uzak, öğrenmeyi öğretmeyen, insanları ne hayata ne de bir mesleğe tam olarak hazırlayabilen, kitaba dayalı, ezberci ve duruk bir yapı arz etmektedir. Mevcut sistem, insanlarda sağlam bir kişiliğin ve girişimciliğin oluşmasına katkı sağlama yeteneğinden yoksun, geleceğin toplumunun gereksinimlerini dikkate almadan dünyadaki gelişmeleri çok gerilerden izleyen bir sistem olarak varlığını sürdürmektedir.

Eğitim ve öğretimin amaçlarının, programlarının, içeriğinin, yöntemlerinin, ders araç ve gereçlerinin güncelleştirilmesi gerekmektedir. Bunlar oluşturulurken toplum gereksinimleri dikkate alınmalı, cinsiyet ayrımına yol açabilecek yaklaşımlardan kaçınılmalı ve geleceğe dönük olma ilkesi gözden uzak tutulmamalıdır.

Her kademedeki eğitim ve öğretimin kalite açısından ölçme ve değerlendirme standartlarının belirlenmemiş olması ya da bunların dikkate alınmaması ve bilimsel izleme ve araştırma sonuçlarına göre anlamlı değerlendirmeler yapılarak sistemin bütün yönleri ile sürekli olarak geliştirilememesi de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülke genelinde eğitimin toplum hayatındaki önemi ve ağırlığı yeteri kadar anlaşılamamıştır. Bu önem ve ağırlık devletin eğitim politikaları ve uygulamalarına gereken ölçülerde yansıtılamamıştır.

Doğrudan örgün eğitim ve öğretim hizmeti sunan çeşitli kademelerdeki kurumların büyük bir çoğunluğu gerek fiziki imkanlar, gerekse araç gereç ve donanım bakımından iyi bir eğitim ve öğretim ortamı sağlayamamıştır.

Bunların yanında sistemin diğer boyutlarında görülen bazı sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Eğitimi en şiddetli şekilde sarsan sorun işsizlik sorunudur. Türkiye uzun yıllardır işsizlik sorunu yaşamaktadır. Türkiye'de hem sanayi hem de hizmetler sektöründe verimli yeni istihdam alanları açma yeterliliği düşük seyretmiştir. Bu sektörlerde ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi önem arz etmektedir.

- İşsizliğin ve işsizlik korkusunun etkileri eğitimin tüm kademelerinde her boyutuyla yaşanmaktadır. Aile ve öğrenci amacını ve hayat planını tayin etmekte zorlanmakta, eğitimden , eğitimin işlevi olmayan beklentiler içine girmektedir.

- Tüm toplumların en canlı kesimi olan 11-21 yaş arası grup, Türkiye'de işsizliğin etkilediği bir ortama maruz kaldığı ve de bu yaş grubundaki çocuklara hedef gösterilemediği için, bir atalet ve bekleme dönemine dönüşmüş durumdadır.

- Eğitim-ekonomi-istihdam bağlantısı halen yeterli düzeyde değildir. Ekonomik faaliyetlerin önemli bir girdisi olan işgücünün niteliğini belirleyen en önemli etken eğitimidir. Türkiye'de insan kaynaklarının sevk ve idaresi zaman zaman söylenen ama çok iyi uygulanamayan bir ibaredir. İnsanı kaynak haline getiren unsur emeğin sunduğu niteliklerdir. Bu nitelik ancak eğitimle yükseltilebilir. İnsana ve insanın eğitilmişliğine yönelik bu yaklaşım eğitimin sonuçlarını hayata intikal ettirilmesinde güçlük yaratmaktadır.

- Üretimde insan unsurunun yerini talep belirler ve eğitime yol gösterir. Türkiye'de halen bazı firmalar çok genel bazı iş nitelik taleplerini, tanımlarını açık olarak ifade edememekte, çeşitli mesleklerin veya bu mesleğin kademelerini birbirine ikame edebilmektedirler. Bu, eğitilmişliğin önemini azaltıcı bir uygulamadır.

- Toplumsal statünün yalnızca diplomaya bağımlı olmaktan kurtarılması, mesleki yeterliliğe ve meslek ahlakına da bağlı olması sağlanmalıdır. Böylece kişi, mesleğinin gerektirdiği kadar eğitim almakla yetinecek, mesleğindeki gelişmeleri kısa süreli eğitim faaliyetleri ile de takip edebilecektir. Ayrıca, eğitim sisteminin üniversite eğitimini özendiren ve herkesi üniversite kapılarına taşıyan yapısı da değiştirilmelidir.

- Eğitim istihdam ilişkisini olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri de mesleki tercihlerin isabetli yapılamamasıdır. Meslek seçiminin isabetli yapılması, ilerde meslek değişikliği yapma ihtiyacını da asgariye indirecektir. Bunun için mesleki rehberlik ve danışma hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.

- Eğitimden bir statü bekleme eğiliminin yüksek olduğu ülkemizde, yaygın eğitim yoluyla veya kendi kendilerine öğrenen vatandaşlarımızın bu bilgi ve becerilerini, geçerliliği olan bir belge ile belgelendirememeleri; onların örgün eğitim dışında bir şeyler öğrenme arzusunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum, yaygın eğitimin önemli bir problemidir.

- Düzenlenen yaygın eğitim programlarının genelde ilköğretim seviyesindeki kişilere yönelik olması özellikle yüksek öğrenim gören kişilere hitap eden programların sınırlı kalması, örgün eğitimini tamamlamış kişileri adeta yaygın eğitimin kapsamı dışında bırakmaktadır.

- Ülkemizde, yaygın eğitim alanında uzaktan öğretim yöntemleri ile kendi kendine öğrenme materyalleri istenilen ölçüde geliştirilememiştir. Bu durum, yaygın eğitim hizmetlerinin özellikle çalışan kesime yaygınlaştırılmasına engel teşkil etmektedir.

- Yaygın eğitim faaliyetleri arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanamaması; bu eğitimin sistem bütünlüğü içinde gelişmemesine kaynakların verimli olarak kullanılamamasına ve kurum ve kuruluşlar arasında da yetki çatışmasına sebep olmaktadır.

Yaygın eğitim alanında, bu eğitimi yapan kurum ve kuruluşların tamamına program geliştirme vb. teknik konularda hizmetler vererek; onları kaynaştıracak, aralarındaki iletişimi sağlayacak ve sistemin bütünlük içerisinde gelişmesine yardımcı olacak uzmanlık birimleri geliştirilememiştir.

Artık Türkiye'de herkes kabul etmektedir ki, özellikle mesleki eğitime gereken önem verilmeden ekonomik gelişmenin sağlanması mümkün değildir. **Toplam işgücünün yüzde % 77,8'inin, istihdamın da 79,1'inin ortaokul veya daha alt seviyede eğitim düzeyine sahip olanlar ile okuma-yazma bilmeyen kişilerden oluştuğu bir ülkenin uluslararası pazarlarda rekabet etmesi son derece güçtür.** Bu çerçevede eğitime harcanan kaynağı yatırım olarak kabul etmek ve getirisinin çok kısa dönemde alınamayacağını kabul etmek gerekir.

3. ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR

Bilim ve teknolojideki hızlı ve kapsamlı gelişmeler, fert ve toplum hayatını önemli ölçüde etkilemektedir. Günümüzde ferdin günlük hayatını topluma uyumlu bir şekilde sürdürebilmesi ve mesleğindeki gelişmeleri yakından takip edebilmesi de kendini yenilemesi ile mümkün olabilecektir. Ferdin kendini sürekli yenilemesi ise ancak hayat boyu eğitim ile mümkün olabilecektir. Eğitimden bir süre kopmuş olan fert toplumdan yani hayattan da

kopma riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Günümüzde bu derecede önem arz etmekte olan **hayat boyu eğitim** kavramının biraz daha ayrıntılı olarak incelenmesinde fayda görülmektedir.

3.1 HAYAT BOYU EĞİTİM KAVRAMI

Eğitimin insan hayatına bağlı bir süreç olduğunun ortaya çıkmasıyla birlikte gündeme gelen hayat boyu eğitim kavramının anlamını açıklamak için, kavramın içinde yer alan yaşam, hayat boyu ve eğitim kavramlarını incelemek gerekir. Bu kavramların anlamı ve yorumu geniş olarak hayat boyu eğitimin anlam ve kapsamını belirtmektedir.

Eğitim, örgün eğitimin sonunda bitmemekte, hayat boyu sürmektedir. Eğitim bireyin tüm yaşamını kapsamaktadır. Hayat boyu eğitim, bireyin özel, aile, sosyal ve mesleki yaşamında en büyük gelişmenin sağlanabilmesi için bireyin yaşamının tüm alanlarında yürüttüğü örgün, yaygın ve algin öğrenmeyi kapsamaktadır. Dolayısıyla hayat boyu eğitim, eğitim kademelerini ve biçimlerini, yani okul öncesi, ilk, orta ve yüksek öğretimi ,örgün, yaygın ve algin eğitimi kapsamakta ve birleştirmektedir.

Hayat boyu eğitimde, "eğitim kavramı" en geniş anlamıyla kullanılmakta ve eğitimin tüm kademeleri ahenkli bir şekilde bütünleştirilmektedir.

UNESCO Genel Konferansı 1976 yılında Hayat Boyu Eğitime ilişkin şu açıklamayı benimsemiştir:

"Hayat boyu eğitim, mevcut eğitim sistemini yeniden yapılandırmayı ve eğitimle ilgili olup da eğitim sisteminin dışında kalan tüm potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan genel bir düzenlemedir. Bu tür bir düzenlemede erkekler ve kadınlar kendi eğitimlerini bizzat kendileri gerçekleştirirler."

Bu açıklamada üç temel görüş bulunmaktadır:

1.Eğitim sisteminin bütünü, hayat boyu öğrenecek kişiler yetiştirecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

2. Algin eğitim sektöründen olabildiğince yararlanılacaktır.

3.Bağımsız öğrenmenin, öğrenmeyi öğrenmenin önemi üzerinde durulacaktır.(UNESCO,1976)

Bilgi ve becerideki hızlı değişimler, bireylerin sadece bilinenler konusunda değil, aynı zamanda gelecekte karşılaşacakları konularda da eğitilmesinde rol oynayacak yeni eğitim strateji ve hedeflerini dikkate almayı gerektirmektedir. Diğer taraftan, iletişim, sanayi , sağlık,

tarım vb. alanlarda hızla ortaya çıkan gelişmeler, bu gelişmelerin sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel hayata etkisi, bilgi, beceri ve değerlerin yenilenmesi sürecine hayat boyu devam edilmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Hayat boyu eğitim, genelde kurumsallaşmış eğitim ve okullara karşı yöneltilen eleştirilere bir cevap olarak görülmektedir. Geleneksel okul sistemleri, hızlı değişim sonucu ortaya çıkan yeni eğitim ihtiyaçlarını karşılamada ve değişme de yetersiz kalmaktadır. Çocukluk ve gençlik dönemleriyle sınırlı olan okul öğretiminin, değişen dünyanın tüm ihtiyaçlarını karşılaması asla mümkün değildir. Böyle bir dünya, diğer eğitim biçimlerine ve diğer imkanlara zorunlu olarak ihtiyaç duymaktadır.

3.2 HAYAT BOYU EĞİTİMİN AMAÇLARI

Hayat boyu eğitim üç temel amaca yönelmiş bulunmaktadır. Bunlar, hayat boyu öğrenmede fırsatlar yaratarak bireylerin kişisel gelişimini sağlamak, toplumsal bütünleşmeyi gerçekleştirmek ve ekonomik büyümeyi sağlamaktır.

1.Kişisel Gelişme: Hayat boyu eğitim, hayat boyu öğrenme stratejileriyle, birey aktif öğrenme gizilgücüne odaklanmakta, ve bireyi merkez almaktadır. Bireylere daha fazla seçme ve girişim hakkı tanıyarak, bireylerin ilgisine ve gereksinimine uygun eğitim sağlamayı amaçlamaktadır. Her insan, çocuk, genç ve yetişkin, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere, tasarlanmış eğitim imkanlarından yararlanmalıdır. İnsanların varlıklarını sürdürmek, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, beyin teknolojisini geliştirmek, onurlu bir biçimde çalışmak ve yaşamak, kalkınma sürecine her anlamda katılmak, yaşam standartlarını yükseltmek, bilinçli karar vermek ve öğrenmeyi sürdürmek için ihtiyaç duydukları her türlü öğrenmeyi kapsamaktadır.

2.Toplumsal Bütünleşme: Hayat boyu öğrenme günümüze kadar küçük grupların yararlandığı bir süreç olarak kalmıştır. Hayat boyu eğitim, bunu tersine çevirmeyi, yani herkese hayat boyu öğrenme fırsatları sunarak, fırsat eşitliğine katkıda bulunarak ve toplumun demokratik temellerini güçlendirerek toplumsal bütünleşmeyi amaçlamaktadır.

3.Ekonomik Büyüme: Beceri oluşturmada koşulları ve fırsat eşitliğini gerçekleştirmek, verimi arttırmak, ekonomik büyümeyi ve yeni izler yaratmayı teşvik etmek için gerekli düzenlemeleri kapsamaktadır.

3.3 HAYAT BOYU EĞİTİMİN İLKELERİ

Hayat boyu eğitimin uygulanabilmesi için tüm eğitim sisteminde aşağıdaki hususlara

dikkat edilmesi gerekmektedir:

1.Ansiklopedik Bilgilere Son Verilmesi: Hayat boyu eğitimde kişisel girişkenlik, yaratıcılığı teşvik, aktif ve bağımsız öğrenme, bireyin kapasitesini sonuna kadar geliştirme amaçlandığından ezber bilgilere karşı çıkılmalıdır. Hayat boyu eğitim çerçevesinde bilgiler çeşitli kitle iletişim araçlarıyla verilecektir. Çeşitli disiplinlerle ilgili olarak ezberletilen bilgiler, ansiklopedik bilgiler zamanla eskiyeceğinden buna son verilmelidir. Diğer taraftan ansiklopedik bilgiler mantık geliştirmeyi engellemektedir. Herkese temel bilgilerin yanında işlemsel bilgilerin verilmesi esas alınmalıdır. Bundan böyle, bilgi nasıl öğretilir, kendi kendini yetiştirme nasıl gerçekleştirilir, bilgi nasıl seçilir, diğer bilgilerle nasıl bütünleştirilir, öğrenilenler uygulamaya nasıl aktarılır, soruları üzerinde durulmalıdır. Eğitim, düşünme biçimlerini, zihin faaliyetlerini ve eleştirebilmeyi geliştirme üzerinde yoğunlaştırılmalıdır.

2.Okumaz-Yazmazlığa Son Verilmesi: Bilgilerin öğrenilmesi, öğrenme ve sürekli eğitim açısından hayat boyu eğitimin en büyük engeli okumaz-yazmazlıktır. Aynı zamanda toplumsal bütünleşme ve iş yaşamını geliştirmenin de en büyük engeli olarak görülmektedir. Bu nedenle hayat boyu eğitimin temel amacını okuma-yazma öğretimi oluşturmalıdır. Herkes için zorunludur. Temel bir haktır. Herkese sağlanmalıdır. Ayrıca, geleneksel eğitim sisteminde uygulandığı gibi, ansiklopedik bilgi vermeye devam edilecekse, yöntemler aynen uygulanacaksa, bireyler okuma yazma öğrense de bir süre sonra unutacak ve gizli okumaz yazmazlığa düşeceklerdir .

3.Bilgilerin Geleneksel Yollarla Aktarılmasına Son Verilmesi: Aile ve toplum rolleri, sağlık, cinsiyet vb. konulardaki bilgiler aile ortamında insan ilişkileri yoluyla aktarılmaktadır. Bilimsellikten uzak, deneme yanılma yoluyla bulunan bu bilgiler hayat boyu eğitim için hatalı bir bilgi aktarım şeklidir. Oysa, sorunları çözmek, çağa ayak uydurmak, öğrenmeyi öğrenmek, beyin teknolojisini geliştirmek için derinlemesine ve sistemli bilgiler gerekmektedir. Hayat boyu eğitimde bireyin gelişmesi, sonraki öğrenmeleri için, ev, sağlık, sivil, sendika, cinsiyet, iletişim vb konularda bilgi aktarmak için her türlü kitle iletişim araçları kullanılmalıdır. Bu araçlar bireylere evde, işyerinde, günlük yaşamın her yönünde ulaşmalıdır. Bu tür bilgilerin yayılmasında devlet kontrol edici, yönlendirici, işbirliği ve destek sağlayıcı bir rol oynamalıdır.

4.Aşırı Uzmanlaşmaya Son Verilmesi: Mesleki eğitimde aşırı uzmanlaşmaya son verilmelidir. Uzun vadede iş konusunda kişinin ihtiyacı değişebilir, yeni iş alanları gelişebilir. Bireylere dar bir meslek anlayışıyla tek bir işi öğretmek yerine, işi ile ilgili sorunları çözebilecek, yeni gelişmeleri takip edebilecek, beyin teknolojisini geliştirebilecek geniş tabanlı bir mesleki eğitim verilmelidir.

5.Her Düzeyde Geleneksel Eğitim Yöntemlerine Son Verilmesi: Ezberleme, kitaba dayalı bilgiler, öğretmen anlattıklarıyla yetinme, pasif öğrenci ,eleyici sistem, sınıf geçme sistemi vb. sistemler hayat boyu eğitimin engelleridir. Bunlar azaltılmalıdır.

Günümüzde çocuk ailenin en önemli uğraşısı haline gelmiştir. Çocuğun kişiliğinin geliştirilmesi, sosyal başarısının artırılması, ailenin üzerinde durduğu konulardır. Çocuğun kişiliğini geliştirmeye ilk yıllardan itibaren dikkat edilmelidir. Çocuk ailedeki bütün tartışmalara katılmalı, karar almayı öğrenmelidir. Anne-baba otoritesi azaltılmalıdır. Gençler geleceğin yetişkinleri olarak görülmeli, alışveriş yapma, kültürel ve sportif faaliyetlere katılma, seçmeyi öğrenme gibi hususlarla desteklenmeli, ihtiyaçlarını bilmeli, yönlendirilmelidir. Genç içinde yaşadığı aile ve toplum değerleriyle tanıştırılmalıdır. Bu süreçte eğitim değerleri ön plana alınmalıdır. Çocuk, genç ve yetişkinlere sorun çözme yolları öğretilmelidir. Özellikle sorunu belirleme, bilgi toplama, bilgileri analiz etme, karar verme, uygulama ve değerlendirme gibi altı aşamalı sorun çözme yolu öğretilmelidir.

6.Eğitimin Demokratikleştirilmesi: Hayat boyu eğitim herkese açık olmalı, kadın-erkek herkes eşit şekilde yararlanmalıdır. Fırsat eşitliğinin sağlanması, bireylerin ekonomik, sosyal, kültürel yaşama aktif olarak katılması vb. hususlara dikkat edilmelidir. Herkesin bilgiye ulaşabilmesi için, kaynaklar herkese açık olmalıdır. Bireylerin sistemde yeteneklerine uygun şekilde eğitim almasına imkan verilmelidir.

3.4 BİR YAKLAŞIM MODELİ OLARAK HAYAT BOYU ÖĞRENME

"Hayat boyu öğrenme" kavramı, gelişen yaşam standartlarına ayak uydurabilme, globalleşen ekonomik dünyaya doğru atılan adımda insan gücünün etkili bir şekilde kullanılması, bilgi ve iletişim teknolojilerinin geniş alanlara aktarılıp yayılması ve de üretim ve hizmet sektörlerinde kullanılacak bilgi ve becerilere sahip bir nüfusa olan ihtiyaç doğrultusunda, insan yetiştirmeyi hedefleyen yeni bir yaklaşımdır. Hayat boyu öğrenme kavramının temelinde yatan anlayış; değişimin bir olgu olarak kabul edilmesi olup, değişime ayak uydurabilecek bir işgücü piyasası yaratmakla beraber, yeni değişimlerin gündeme getireceği yeni iş ve beceri ihtiyaçlarına da cevap verebilecek, geleceğe dönük yatırımları olan insan kaynakları ortamının da yaratılmasını kapsamaktadır. Bu değişim ve gelişmeler doğrultusunda bilgiyi bir üretim maddesi olarak gören yaklaşım ağırlık kazanmakta, bilgiye ulaşma yollarının aranması ve herkesin bu yolu serbestçe kullanabilmesi garanti altına alınmaktadır. Dolayısıyla, bireysel özgüven ile yaşamın anlamını yeniden yorumlayabilecek, bundan tat alabilecek bir toplum hedeflenmektedir.

"*Hayat Boyu Öğrenme* " yaklaşımının Türk eğitim sistemine yeni bir kavram olarak girmesi 14 Aralık 1960 tarihinde toplanan, içinde Türkiye'nin de bulunduğu OECD ülkelerinin aldığı kararların altına atılan imzalara kadar uzanmaktadır. Bu kararlar:

- Üye ülkelerin erişilebilecek en üst düzeyde ekonomik gelişme ve iş sahası yaratma, yaşam standartlarını yukarıya çekebilme, mali tutarlılık sağlayarak dünya ekonomisine katkıda bulunmak;

- Ekonomik gelişme sürecinde üye ülkeler için olduğu kadar, üye olmayan ülkelerinde ekonomik gelişmelerine katkıda bulunacak, tutarlı ve anlamlı projeler ve planlar üretebilmek
- Çok kutuplu ve ayrımcılığa karşı olup, uluslararası kanun ve yaptırımlara bağlı kalmak koşulu ile dünya ekonomisinin büyümesine katkıda bulunmak olarak kabul edilmiştir. (Article I of the OECD Convention).

Her ne kadar bu kararlar arasında doğrudan eğitim ile ilgili karar bulunmamakta gibi görünse de, üzerinde görüş birliğine varılan bu ilkeler, 1996 yılının Aralık ayında, imzaların atılmasından tam 36 yıl sonra, yine OECD ülkelerinin ortak kararları doğrultusunda, 21. yüzyılın eşliğinde gelişme ve kalkınmanın temel taşlarından biri olarak "Hayat boyu Öğrenme" kavramının eğitimde yeni bir yaklaşım olarak gündeme alınmasına temel dayanak teşkil etmiştir. Bu kararlar doğrultusunda üye ülkelerden de bu kavrama sahip çıkmaları önerisinde bulunulmuştur¹ (OECD, 1996).

Hayat boyu öğrenme, bilgilerin güncel ve etkili bir şekilde kullanılmasını teşvik edici bir yaklaşımdır. Bireyin fiziksel engellerini kaldırıp, öğrenmeye yönelik istek, motivasyon, olumlu tutum ve davranış geliştirme gibi bilgi çağı terminolojilerin yaşamın tüm kesimlerine ulaştırılması da bu yaklaşımın hedefleri arasında yer almaktadır.

Bireylerin, ailelerin, kadınların, çocukların, yaşlıların, ve her türlü sivil toplum örgütlerinin kendilerini geliştirme ve yenilemelerine imkan sağlayacak öneriler "hayat boyu öğrenme" kapsamında irdelenmektedir.

Sosyal uyumluluk, demokrasi, ekonomik gelişme, ve işsizliğin önlenmesi konusunda önemli bir gösterge olan "hayat boyu öğrenme" yaklaşımının başarısı, beşikten mezara öğrenme kavramını da toplumsal hafızamıza yerleştirecektir.

3.5 HERKES İÇİN HAYAT BOYU ÖĞRENME

1980'li yıllarda eğitimde yeni bir kriz dönemine girilmiştir. Krizin en belirgin göstergesi, gelişmekte olan ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların azalmasıdır. Bu durum söz konusu ülkelerin eğitimden beklentilerini karşılayamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Beklentilerin karşılanamamasının çeşitli sebepleri olabilir. Eğitimin getirisinin uzun dönemde alınabileceği gerçeğini tam olarak kavrayamamış olabilirler veya bu sektörde yanlış yatırım yapmış olabilirler. Ancak, yaşanan sorunlar eğitimin yeniden sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Bu çerçevede, OECD tarafından 'Herkes İçin Hayat Boyu Öğrenme' kavramı ortaya atılmış ve bu yaklaşımın amaç ve stratejileri ortaya konulmuştur.

Yinelenen eğitim stratejilerinde de hayat boyu öğrenmenin hedef alındığı hatırlanacaktır. Ancak, 'herkes için hayat boyu öğrenme' yinelenen eğitimden daha farklı bir kavramdır. Yinelenen eğitimde yaygın eğitim, örgün eğitim temeline dayandırılmıştır ve bu

eğitimin biçimsel şekilde (kurumlarda) yürütülmesi esas alınmıştır. Herkes için hayat boyu öğrenmede ise, bireyi merkeze alan bir yaklaşım benimsenmekte ve biçimsel olmayan (eğitim kurumları dışında) öğrenmelere de önem verilmekte, okulların rolleri değişmektedir. Ayrıca, devletin eğitimde rolü azalmakta, ilgili sosyal tarafların rolleri ise güçlenmektedir.

Herkes için hayat boyu öğrenmenin anlamı konusunda hala farklı yorumları vardır. Yinede farklı yorumların hemen hepsinde ortak olan öğeler göze çarpmaktadır.

Bunlar:

- Eğitim ve öğretimin değeri ve etkisi konusunda güçlü inanç,
- Yaşı, cinsiyeti, iş yaşamındaki pozisyonu ne olursa olsun; herkesin evrensel öğrenme fırsatlarından yararlandırılması,
- Eğitim- öğretim kurumları dışındaki öğrenmenin öneminin yaygın biçimde kabul edilmesi,
- Hayat boyu öğrenmeyi geleneksel yöntemlerden ayıran temel hususun öğrenme ve öğretme metot ve anlamındaki çeşitlilikler olduğunun benimsenmesi,
- Öğrenmenin bireyin kişisel özelliklerine göre yapılandırılarak, kişinin; bağımsız, kendi kendine yönetilen öğrenme biçimine odaklaşma kapasitesinin artırılarak motive edilmesi,
- Hayat boyu öğrenme kavramının, geleneksel öğrenme yaklaşımına alternatif olarak ortaya çıktığının benimsenmesi, şeklinde özetlenebilir.

Bu yaklaşımda okul, öğrencilerine bilgi aktarmadan ziyade, onların öğrenme kapasitelerini güçlendirme, yetenekleri doğrultusunda seçim yapmasına yardımcı olma, kendi kendilerine öğrenme alışkanlıkları geliştirme ve teşvik etme rollerini üstlenmektedir. Artık okul, sadece örgün eğitim çağındaki bireylere değil, tüm bireylere hizmet veren bir kurum olarak düşünülmektedir. Eğitim sistemi, hangi yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve pozisyonda olursa olsun, hiç kimseyi dışlamamakta, herkesin kapasitesini en üst düzeyde kullanmasına fırsat vermektedir. Böyle bir sistem;

- Seçici ve eleyici yaklaşım yerine, tanımlayıcı ve yetiştirici yaklaşımı,
- Öğrenciyi okula uyarılama yaklaşımı yerine, hizmeti öğrenciye uyarılama yaklaşımı,
- Öğrenciyi sürece uyarılama yaklaşımı yerine, süreci öğrenciye uyarılama yaklaşımı,
- Emek ağırlıklı yaklaşım yerine, teknoloji ağırlıklı yaklaşımı,
- Seçeneksiz bilgi aktarma yaklaşımı yerine, esnek ve çok seçenekli bilgi üretici süreçler yaklaşımı,
- Sona eren eğitim yaklaşımı yerine, hayat boyu süren öğrenme yaklaşımı, benimsemektedir.

Eğitimin bireyselleştirilmesini hızlandıran ve yaratıcılığı ön plana çıkararak herkesin zihinsel ve fiziksel gücünün en üst düzeyde yararlanmasını amaçlayan bu yaklaşımı bir diğer özelliği ise öğrenmeyi, ekonomik potansiyelin ötesinde yaşam kalitesini yükseltmenin bir aracı olarak kabul etmesidir.

Herkes için hayat boyu öğrenmeyi gerçekleştirmek için ülkeler farklı stratejiler uygulamaktadırlar. Ancak, karşılaştığı ortak sorunlarda bulunmaktadır. Uygulamalar için sadece yaygın ve yüksek nitelikli öğrenme fırsatları hazırlamak yeterli olmamaktadır. Bu fırsatların gerçek ihtiyaç sahiplerince ulaşılabilir kılınması için ülkeler, aşağıda bazıları açıklanan sorunları da aşmak zorunda kalmaktadır.

- Bireylerin yeni öğrenme fırsatlarını değerlendirme konusunda doğuştan gelen çekingenliklerini gidermek ve neler yapabilecekleri konusunda bilinçlendirilmeleri için rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç vardır.

- Öğretmenlerde geleneksel eğitim anlayışına göre oluşmuş değerler ve bu değerleri koruma eğilimi, hayat boyu öğrenmenin gerçekleştirilmesi için gerekli, yapısal, örgütsel ve eğitsel değişimlere engel teşkil edebilmektedir.

- Eğitimle ilgi birimlerin, hayat boyu öğrenmenin gerektirdiği değişim ve geniş bakış açılarını engelleyen örgütsel ve eğitsel yapıları engel teşkil edebilmektedir.

- Bir çok ülkede işverenler arasında iş yaşamının gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatılmış iş gücüne olan ihtiyaç hissedilmektedir. Ancak, söz konusu işgücünün yetiştirilmesine yönelik politikaların desteklenmesi ve yaşama geçirilmesi çalışmalarına iş verenlerden yeterli katkı alınamamaktadır.

- Politika oluşturan ve karar verenler, çoğu kez ana ilkeleri yapay bir kabullenme içersindedirler. Hayat boyu öğrenmenin hayata geçirilmesine ilişkin şartları yerine getirmede gerçek bir isteklilik gösterilmemektedir.

- Veliler arasında kendi çocuklarının yararlarını en yükseğe çıkarma eğilimleri vardır. Bu eğilim herkesin ihtiyaçlarına cevap verecek reformların gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmaların etkinliği azaltmaktadır. Mevcut öğrenme fırsatları, öğrenmeye en çok ihtiyacı olanlar için yetersizdir veya yoktur.

Ülkeler arasında bazı farklılıklar olsa da, herkes için hayat boyu öğrenmenin stratejik hedefleri ve amaçları altı noktada benzerlik göstermektedir. Bunlar aşağıdaki şekilde özetlenmektedir.

Nitelikli Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma : Yaşamın ilk yılları hayat boyu öğrenmede önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemde düzeltilmeyen dezavantajlar yaşamın ileri dönemlerinde kalıcı hale geleceği için nitelikli okul öncesi eğitimi fırsatlarının yaygınlaştırılması, hayat boyu öğrenmenin temel hedeflerinden biridir.

İlk ve Ortaöğretimde Gerçek Bir Öğrenme Temelinin Oluşturulması: Yaşamın bu döneminde sağlam ve güvenilir bir öğrenme temelinin Oluşturulması, ilerisi için öğrenme kapasitesi ve motivasyonunu yaratma bakımından büyük önem taşımaktadır. Öğrenmede

motivasyonu sürekli kılmak ve yetenekleri geliştirmek için 'olumlu öğrenme ortamlarının yaratılmasına ihtiyaç vardır. Yaratılan bu ortamlar bireyselleştirilmiş öğrenme ve öğretme stratejilerinin kullanılmasına yardımcı olmalı, öğrenmede bireysel gelişmeye önem vermeli ve bireysel gelişmeyi teşvik eden bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımını benimsemelidir. Müfredat programları ve okulların örgütlenmesi yeniden gözden geçirilmeli, başarısızlık riski yüksek olan öğrencilere özel dikkat gösterilmelidir.

Okuldan İşe Geçişlerin Kolaylaştırılması : Gençler, okuldan çalışma yaşamına geçişte sosyal ve ekonomik sorunlar yaşamaktadırlar. Buna yönelik danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, herkes için bu geçişi zorlaştıran engellerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Buna yönelik danışmanlık hizmetlerinin sağlanması herkes için hayat boyu öğrenmenin temel hedeflerinden biridir.

Yetişkinleri Öğrenmeye Özendirme: Yetişkinlerin iş yaşamının değişken koşullarına uyumlarına kolaylaştırmak amacıyla, hayat boyu öğrenme fırsatlarının bu kesime ağırlıklı olarak ulaştırılması gerekmektedir. Yetişkinler arasında sürekli öğrenme fırsatlarına talebi artırmak için öğrenmeyi güdüleme, kolaylaştırma ve ödüllendirme önem taşımaktadır. Bunun gerçekleştirilmesinde, yetişkinlerin daha önceden aldıkları temel eğitimin güçlendirilmesi ana stratejilerden biri olarak kabul edilmektedir.

Sistemin Parçaları Arasında Tutarlılığın Sağlanması: Sistemin değişik parçaları arasında tutarlılığın sağlanabilmesi için kurumsal ve kurumsal olmayan öğelerinin esnek yollarla birleştirilmesi gerekmektedir. Tutarlı bir sistemde bulunması gereken en önemli öğelerden birisi, daha önceki öğrenmeleri değerlendiren mekanizmalara sahip olmasıdır.

Sistem Kaynaklarının Yenilenmesi: Nitelikli öğrenme ortamlarının oluşturulmasında bina, fiziki alt yapı vb. sermaye yatırımları önem taşımaktadır. Ancak eğitim sistemlerinde 'kaynakların' hepsini bina ve fiziki alt yapı oluşturamaz. Eğitimciler ve eğitici olmayan personelin bilgi, beceri, deneyim ve motivasyon düzeyleri, eğitim kaynakları içinde en büyük paya sahiptir. Bu sebeple, söz konusu personelin eğitimi, yerel-ulusal-uluslararası bilgi kaynaklarına ulaşma imkanları büyük önem taşımaktadır. Bu hususun gerçekleşmesi, herkes için hayat boyu öğrenmenin temel hedeflerinden biridir.

Gelişmiş ülkeler, herkes için hayat boyu öğrenme yaklaşımını gerçekleştirebilmek için eğitimin yanında ilgili diğer sektörleri de içine alan kapsamlı çalışmalar yapmaktadır. Türkiye, eğitim sisteminde yapacağı yeni düzenlemelerde, herkes için hayat boyu öğrenmenin amaç ve ilkelerini göz ardı edemez, ancak, kendi şartlarına uygun stratejileri seçmesi doğaldır. 'Bize uygun değil' söylemlerinin bazı ön yargıları gizlemek ve çağdaş anlamda bir değişime karşı direnç oluşturmak için kullanabileceğine de dikkat edilmelidir.

Sonuç olarak, bugün tüm ülkeler için hayat boyu öğrenme ilkesi gündemdedir. Ancak

bu ilkenin uygulanması esnasında yapılacak değişiklikler ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Çünkü ülkelerin bu ilkeye yüklediği anlam farklı olabilmektedir.

3.6 ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR

1.Hayat Boyu Eğitim kurumu kapsamına giren her kurumun iyileştirilmesi için hazırlıkların tamamlanması, öncelikle alt yapı çalışmalarının hızlandırılıp, kurumların eğitime hazır hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Okul öncesi eğitim, yaygın, örgün, ve algın eğitim, meslek eğitimi gibi kurumların niteliklerini iyileştirme yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

2."Hayat Boyu Öğrenme" sürecinde kurumlar arası geçişlerin önündeki tikanıkların ve engellerin aşılması. Okul hayatından iş hayatına atılan toplumun her kesiminden bireylerin değişik amaçlarla yeniden eğitim kurumlarına dönebilmelerini sağlayıcı düzenlemelere gidilmelidir. Öğrenme süreci alanlar arası geçişlere uygun hale getirilmeli, bireylerin ilgi duydukları alanlara başlama ve/veya başka ilgi alanlarına girişlerinde esneklik sağlayıcı yönde yeniden gözden geçirilmelidir.

3."Hayat Boyu Öğrenme" sürecinde görev alan tüm kurum ve kuruluşların görev, yetki, ve sorumluluklarının finansman ve uygulamaya dönük beklentilerde göz önünde bulundurularak yeniden tanımlanması gerekmektedir. Bu kurum ve kuruluşların başında hükümet, sivil toplum örgütleri, eğitim birimleri, aileler, ve öğrenmeye dönük olumlu tutum içerisinde bulunan toplumun her bireyi gelmektedir.

3.7 OKUMA-YAZMA

Okur-yazarlık, genellikle bireyin yazılı işaretleri, yani okuma ve yazmayı en basit şekilde anladığı zaman başlamaktadır. Eskiden sadece adını okuyup yazabilene ve imzasını atabilene okur-yazar deniliyordu. Ancak zamanla bu sınırlı anlayış değişmeye başladı. Son yıllarda ise modern teknolojinin gelişmesi ve toplum hayatına bilgisayarın girmesiyle birlikte, bilgisayar okur-yazarlığı kavramı gündeme gelmiştir.

Hayat boyu eğitim çerçevesinde, okuma-yazma sadece okuma, yazma, aritmetik gibi teknik becerilerin geliştirilmesi değildir. Okuma-yazma aynı zamanda beyin teknolojisini geliştirme, yani düşünme, anlama, sınıflama sıralama eleştirme, analiz-sentez değerlendirme gibi zihinsel yetenekleri de geliştirmektir. Okuma-yazma giderek çeşitli kişilerle iletişim kurma, modern toplumun gereklerini yerine getirme, bilgili karar verme, öğrenmeyi sürdürme, bireylerin kapasitelerini sonuna kadar geliştirme gibi hususları da kapsamaktadır.

Hayat boyu eğitim sürecinde, okuma-yazma zihinsel yeteneklerin tümünde ve zihin yapısında değişimler yapmak için planlanmalıdır. Okuma-yazma ile elde edilen bilgilerin uygulanmasını içeren diğer yetenekler üzerinde de durulmalıdır. Böylece birey, okuma-yazma tekniklerini kullanarak ve bilgiyi uygulayarak her alanda kendisini geliştirebilmektedir. Dolayısıyla okuma-yazma, bireyin zihinsel ve bilişsel kapasiteleri ile ilgili diğer yeteneklerinin gelişimi için zorunludur. 1988'te Paris Konferansında kabul edildiği gibi, okuma-yazma temel bir haktır. Bu haktan kimse uzak tutulamaz. Hayat boyu eğitimin gerçekleştirilebilmesi için önce bu hakkın yerine getirilebilmesi gerekmektedir.

3.8 OKUMA-YAZMADA ULAŞILMAK İSTENEN AMAÇLAR

Ülkemizde okuma-yazma kavramına sadece okuma-yazma ve aritmetik gibi teknik becerilerinin geliştirilmesi gibi bakılmamalıdır. Okuma-yazma aynı zamanda, beyin teknolojisini geliştirme, yani düşünme, anlama, sınıflandırma, eleştirme, analiz sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel yetenekleri geliştirme aracı olarak görülmelidir.

- 1985 yılında Paris Konferansında da gündeme geldiği gibi okuma-yazma hakkı tüm vatandaşlara sağlanmalıdır.
- Okuma-yazma belirli yıllarda ve belirli bilgilerle sınırlandırılmamalı, dinamik bir bakışla sonraki eğitim çalışmalarının başlangıcı olarak düşünülmelidir.
- Okuma-yazma demokratikleşmenin sağlanması, ekonomik gelişme, nüfus artışının önlenmesi, kültürün güçlendirilmesi, olumsuz düşünce ve davranışların terk edilmesi için önemli bir araç olarak düşünülmektedir.
- Bireye gerekli temel bilgileri kazandırarak bireyin sosyal, kültürel,ekonomik ve politik rollerine daha iyi hazırlanması sağlanmalıdır.
- Bireyleri iş dünyasındaki değişikliklere hazırlamalıdır.
- Sağlık, çevre sorunları, tüketici hakları, verimlilik gibi konulara daha duyarlı bir topluma ulaşmak için planlanmalıdır.
- Gençlere,kadınlara, engellilere, eğitimden yoksun gruplara, göçmenlere, kırsal kesimlere okuma-yazma öncelikli olarak verilmelidir.
- Bireylerin gizli okumaz-yazmazlığa düşüşünü önleyecek önlemler alınmalı, okuma-yazma sonrası programlar düzenlenmelidir.
- Okumaz-yazmazlığı önlemek için gerekli programlar, materyaller, araçlar gereçler yeniden gözden geçirilmeli ve beyin teknolojisini geliştirecek şekilde düzenlenmelidir.
- Okuma-yazma öğretecek kişilerin yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.
- Okumaz-yazmazlığın önlenmesinde kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, sendikalar ,dernekler vb. arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- "Günde bir saatinizi öğrenmeye ayırın" sloganıyla okuma-yazmayı geliştirici kampanyalar düzenlenmelidir.

3.9 ÇOCUK EĞİTİMİ

Çocuk eğitimi, okul çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Hayat boyu eğitimin sürdürülebilmesi için zorunludur.

Çocuk eğitiminde önce çocuğun psikolojik bağımsızlığı sağlanmalıdır. Ayrıca arkadaşlarıyla ve grup etkinlikleriyle çocuğun toplumla bütünleştirilmesi gerçekleştirilmelidir.

Çocuk bir toplumun en değerli varlığı ve geleceğinin teminatıdır. Çocuklarına önem veren, onların gelişmelerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları için gerekli tedbirleri etkili bir şekilde almış olan toplumlar kendi geleceklerini teminat altına almış olurlar.

Hayat boyu eğitim çerçevesinde okul öncesi eğitim ile ilköğretim arasında sıkı bağ kurulmalı, çocuk okula hazırlanmalıdır. Hayat boyu eğitim anlayışı, okulöncesi eğitim açısından ailenin önemine de dikkat çekmektedir. Çocuk aile ile etkileşime başladığı andan itibaren hayat boyu eğitim sürecine girmektedir. Aile hayat boyu eğitimde işlevini çocuğun gelişimi süresince sürdürmektedir. Bu nedenle ailenin de eğitimi söz konusudur. Hayat boyu eğitim sürecine anne-baba da katılmalıdır. Hayat boyu eğitim yaklaşımında, çocuk eğitimi önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönem kişiliğin şekillendirilmesi, eğitimde fırsat eşitliğinin korunması ve demokratikleşmenin sağlanması açısından büyük rol oynar.

Çocuk eğitiminde önce çocuğun psikolojik bağımsızlığı sağlanmalı, toplumsallaşması sağlanmalıdır. Çocuk eğitiminde temel dil becerileri geliştirilmeli, çocuk yazılı dille tanıştırılmalı ve yaratıcılığının geliştirilmesi sağlanmalıdır. Hayat boyu eğitim çerçevesinde okulöncesi ile ilköğretim arasında sıkı bağ kurulmalı, çocuk okula hazırlanmalıdır. Çocuk eğitimi açısından ailenin önemine de dikkat çekilmelidir. Çocuk aile ile etkileşime başladığı andan itibaren hayat boyu eğitim sürecine girmektedir.

3.9.1 Çocuk Eğitiminde Ulaşılması İstenen Amaçlar:

- Nitelikli Okul Öncesi eğitimin yaygınlaştırılması,
- Kitle iletişim araçlarının etkin kullanılmasının sağlanması,
- Çocuk eğitiminde sektörler arası işbirliği ve sivil toplum örgütlerinin aktif katılımının sağlanması,
- İzleme ve yönlendirme sistemlerinin, çocukların sağlıklı büyümesi ve psiko-sosyal /bilişsel gelişmesini izleyecek şekilde geliştirip yaygınlaştırılmasının sağlanması,
- Aile danışma merkezlerinin yaygınlaştırılması,
- Aile ve çocuk bilgi ağının oluşturulması,
- Tüm aile ve çocuklara ulaşabilme için sektörler arası işbirliğinin kuvvetlendirilmesi,
- İzleme sonuçlarına göre özel eğitim gerektiren çocuklara kaynaştırma eğitiminin sağlanması,

- Anne-baba eğitim programlarının, sağlık eğitimi çerçevesinde çocukların yaşatılması, büyüme, beslenme ve gelişmesini sağlayacak şekilde geliştirilerek entegre bir yaklaşımla yaygınlaştırılması ve izlenmesi,
- Eğitimde fırsat eşitliğinden kız ve erkek çocuklarının eşit oranda yararlanmasının sağlanması, her türlü çocuk istismarının önlenmesi,
- Çocukların bireysel özellikleri, ilgi ve gereksinimlerine yönelik rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması,
- Çalışan çocukların sorunlarına çözüm üreten politikaların geliştirilmesi, olarak sıralanabilir.

3.10. GENÇLERİN EĞİTİMİ

Genç eğitiminde amaç, bilgi aktarmak yerine öğrenmeyi öğrenen, temel kavramları anlayan, yorumlayan ve uygulayabilen, problem çözme beceri ve davranışları ile bilimsel düşünme alışkanlığı kazanmış, Cumhuriyetçi, milli ve manevi değerleri koruyan ve gelişmesine yardımcı olan , laik, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme, ilişkisel düşünme akıl yürütme becerilerini kazanmış bilgi çağı insanını yetiştirmektir.

Genç eğitiminde;

- a) Disiplinler ile eğitim türleri ve düzeyleri arasındaki geçiş kolaylaştırılmalı,
- b) Öğrenme merakını sürdürmek ve artırmak amacıyla, okul ve kurslarda kullanılan öğretim programlarında değişiklikler yapılmalı, aynı zamanda, bilgi edinmenin yanı sıra kendi kendine öğrenme alışkanlıklarının kazandırılması ile eleştirme, düşünme, yaratma yeteneklerinin geliştirilmesine daha fazla ağırlık verilmeli,
- c) Okullar, yüksek öğretim ve yetiştirme kurumları, toplumun tüm kesiminin hizmetine daha açık hale getirilmeli, eğitim ile çalışma hayatı arasında sıkı bağlar kurulmalı,
- d) Okuldaki gençler ile tam zamanlı öğrencilik hayatını veya başladıkları eğitimi terk eden gençlere, yetişkin eğitimi hakkında bilgi verilmeli,
- e) Uygun olan hallerde, yetişkinlerin ve gençlerin aynı eğitim programında bir araya getirilmesi sağlanmalı,
- f) Gençlere yönelik programlarda, sadece onların öğrenme ihtiyaçları göz önünde bulundurulmamalı, onların toplum hayatına hazır hale getirilmesine de dikkat edilmeli,
- g) Sağlık, cinsiyet, çevre vb. alanlarda sistemli bilgiler verilmeli,
- h) Gençlere dönük her türlü rehberlik ve yönlendirme çalışmalarında sürekliliğe özen gösterilmeli,
- i) Davranışlarında ve eğitimde demokratikleşmeye dikkat edilmelidir.

3.11 HAYAT BOYU EĞİTİM KAPSAMINDA YETİŞKİN (KADINLAR, ERKEKLER, YAŞLILAR) EĞİTİMİ

Hayat boyu eğitim çerçevesinde yetişkin eğitimi; içeriği, düzeyi ve yöntemi ne olursa olsun, ait oldukları toplumda yetişkin sayılan kimselerin, sahip oldukları yetenekleri geliştirmek, bilgileri genişletmek, mesleki ve teknik niteliklerini ilerletmek ya da bu niteliklere yeni bir yön vermek ve bir yandan kişisel gelişmelerini gerçekleştirmek öte yandan dengeli ve bağımsız biçimde sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılmak için tutum ve davranışlarında değişiklikler yaratmak üzere yararlandıkları eğitim süreçlerinin tümü anlamına gelmektedir. Ancak, yetişkin eğitimi başlı başına bir eğitim değil, hayat boyu eğitim ve öğrenme sisteminin bir alt sistemi, onun ayrılmaz parçasıdır.

“Hayat boyu eğitim ve öğrenme” terimi bugünkü eğitim sistemini hem yeniden düzenlemeyi hem de eğitim sistemi dışındaki eğitim potansiyelinin tümünü geliştirmeyi amaçlayan kapsamlı bir yaklaşımı ifade eder.

Bu tür bir yaklaşımda, kadınlar ve erkekler kendi eğitimlerinin gerçekleştiricisidirler.

Eğitim ve öğrenme, okula devam etme ile sınırlandırılmış olmanın çok ötesinde, hayat boyu sürmeli, her türlü beceriyi ve bilginin her dalını içine almalı, mümkün olan her yoldan yararlanmalı ve kişiliğin eksiksiz gelişmesi için herkese fırsat vermelidir.

Çocukların, gençlerin ve her yaşta yetişkinlerin ne türden olursa olsun, hayat boyunca katıldıkları eğitim ve öğrenme süreçleri bir bütün olarak görülmelidir.

Türkiye'de hızla artan yaşlı nüfusun, sosyo-kültürel özellikleri doğrultusunda yeni donanımlarla yaşamları zenginleştirilmeli, yaşama bağlılıkları sürdürülmeli, üretime yönelik faaliyetlerle destekleyerek kendi bütçelerine ve ekonomiye katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

Yetişkin eğitiminde;

- Yaşanan sorunlar ile sosyal değişmelerin eğitici gözle anlaşılmasına yardım etmek ve sosyal adaletin gerçekleşmesine yönelik olarak toplumun ilerlemesinde aktif rol oynama yeteneğini geliştirmek,
- Gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde çeşitli gelenek ve göreneklere, kültürlere karşı anlayış ve saygı geliştirmek,
- İletişim ve dayanışmayı aile, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde geliştirmek,
- Sistemli eğitim sonucunda, kişiliğin tam anlamıyla gelişmesine yol açacak yeni bilgiler, nitelikler veya davranış biçimleri kazanma yeteneğini geliştirmek,

- Erkek ve kadınlara mesleki ve teknik bilgiler kazandırarak, onları çalışma hayatına girme konusunda bilinçli ve etkin hale getirmek,
 - Çocuk yetiştirme ile ilgili sorunları gereği gibi kavrama yeteneğini geliştirmek
 - Boş zamanları yaratıcı uğraşlarla geçirmek ve ihtiyaç ya da istek duyulan bir bilgiyi kazanma yeteneğini geliştirmek,
 - Kitle iletişim araçlarından, özellikle radyo, televizyon sinema ve basından yararlanmada gerekli olanı seçme gücünü artırmak, toplum tarafından çağımız erkeğine ve kadınına iletilen çeşitli mesajları yorumlama yeteneğini geliştirmek,
 - Öğrenmeyi öğrenme yeteneği geliştirmek,
 - Barış, uluslararası anlayış ve işbirliği çalışmalarını teşvik etmek,
 - Çevreyi koruma, insanlığın ortak mirasına ve kamuya ait mülke karşı saygı duygusunu geliştirmek
- dikkate alınması gereken unsurlardır.

Bu eğitim esnasında ;

a) katılanların ihtiyaçları esas alınmalı ve yetişkin eğitiminin geliştirilmesinde onların farklı tecrübelerinden yararlanılmalıdır. Toplu olarak ilerleme görüşünden hareketle, eğitimden yoksun gruplara öncelik verilmelidir.

b) yetişkinlerin yaşamları boyunca hem kişisel gelişmeleri, hem de sosyal faaliyetleri açısından daha iyiye gitme yetenekleri ve azimleri dayanak noktası olmalıdır.

c) okumaya ve kültür bakımından yükselmeye karşı ilgi uyandırılmalıdır.

d) yetişkin öğrencilerin ilgileri uyandırılmalı, canlı tutulmalı, kendilerine güvenleri artırılmalı, eğitim sürecinin her aşamasında aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır.

e) çalışmalarda, yetişkin öğrencinin, aile ve sosyal durumu, oturduğu yer ve kişisel özellikleri dikkate alınmalıdır.

f) ihtiyaçların saptanması, program geliştirme, programı uygulama ve değerlendirme gibi eğitim sürecinin her aşamasında yetişkinlerin kararlara katılmaları sağlanmalı, eğitim faaliyetleri yetişkinlerin çalıştıkları ve yaşadıkları çevrede değişiklik meydana getirme amacına hizmet edecek gibi planlanmalıdır.

g) kadın ve erkeklerin yetişkin eğitimi faaliyetlerine eşit olarak girmeleri ve tam olarak katılımları sağlanmalıdır.

h) bir yandan hayat boyu eğitime ve öğrenmeye bilimsel bir temel sağlanırken öte yandan eğitim ile çalışmanın hayat boyunca birbirlerini izlemesi sağlanmalıdır.

i) bir eğitim kurumundan veya düzeyinden diğerine kolayca geçişin düzenlenmesi planlanmalıdır.

j) eğitim ile ilgili resmi kurum ve kuruluşlar yetişkin eğitimi çerçevesinde amaçlarını daha ayrıntılı olarak belirlemelidir. Ayrıca, çalışanlarını hayat boyu eğitim kapsamında belirli aralıklarla hizmet içi eğitim programına almalıdır.

k) özellikle yetişkinlerin eğitim sürecine katılmasını ve öğrenmesini etkileyen özendiricilerin ve engellerin neler olduğu belirlenmelidir.

l) aile sorumlulukları ile sosyal ve mesleki sorumlulukların yerine getirilmesi sırasında kadın ve erkeklerin eşit sorumluluk almaları konusunda gerekli eğitim sağlanmalıdır.

m) yetişkinlerin öğrenme konusunda sorumluluk alma derecesinin artırılması için gerekli önlemler alınmalıdır.

n) öğretici personelin kültür ve eğiticilik formasyon düzeyi arttırılmalıdır.

o) öğrenme sürecinin psikolojik özellikler yönünden incelenmesinin önündeki engeller kaldırılmalıdır.

4. PLANLANAN YATIRIMLAR ve POLİTİKALAR

• Milli Eğitim Bakanlığına, diğer kamu ve özel kurum ve kuruluşlara bağlı her derece ve türdeki okul ve kurumlarda uygulanan öğretim programları ve eğitim materyalleri hayat boyu eğitim yaklaşımı çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu amaçla, eğitime ilişkin mevzuatlarda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

• Yetişkin eğitimi demokratikleştirilmeli ve eğitime ayrılan kaynaklardan bu amaca ayrılan pay arttırılmalıdır.

• Toplam eğitim harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranı arttırılmalıdır.

• İşçilerin ve genç insanların eğitim düzeylerine uygun iş fırsatı sağlanmalı ve imkanlardan yararlanmada dezavantajlı grupların gereksinimlerine özel önem verilmelidir.

• Gençler için, okul-dışı iş ve meslek eğitim imkanları yaygınlaştırılmalı ve geliştirilmelidir.

• Okuldan ayrılmayı önleyecek önlemler araştırılmalı ve titizlikle uygulanmalıdır.

• Henüz su yüzüne çıkarılmamış bulunan büyük eğitim kaynakları yetişkin eğitimi için harekete geçirilmeli ve bu kaynakların harekete geçirilmesinde gençliğin katılımının önemi dikkate alınmalıdır.

• Kültür ve eğitim imkanlarından yoksun kalmış gruplara, onlara en yakın olan ve onların günlük sorunlarını paylaşan insanlar tarafından çoğu kez daha kolay yaklaşılabildiği gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır.

• Yetişkin eğitimcisi adaylarının bulunması, yetiştirme programlarına kaydedilmesi ve yetiştirilmeleri için çaba gösterilmelidir.

•Türkiye'de hızla artan yaşlı nüfusun, sosyo-kültürel özellikleri doğrultusunda yeni donanımlarla yaşamları zenginleştirilmeli, yaşama bağlılıkları sürdürülmeli, üretime yönelik faaliyetlerle desteklenerek kendi bütçelerine ve ekonomiye katkıda bulunmaları sağlanmalıdır. Bu amaçla, uygun yerleşim bölgelerinde "Yaşlı Klüpleri" olarak işlev gören merkezler oluşturulmalıdır. Bu merkezlerde uygulanacak çalışmalar; eğitim programları, seminerler ve üretime yönelik uygulamalı çalışmaları içermelidir.

•Emeklilerin aile içinde daha mutlu ve verimli olmalarını sağlamak amacıyla, emekliliğe hazırlık programları düzenlenerek uygulanmalıdır.

•Türkiye bugün vatandaşlarına nitelikli eğitim sunabilecek kaynaklara sahiptir. Bu çerçevede Milli Eğitim Sistemi, gelişmiş ülkelerin tümünün benimsediği ve herkesin hayat boyu öğrenmesini hedefleyen eğitim reformlarına ilgisiz kalmamalı ve eğitim sistemi bu kapsamda yeniden ele alınmalıdır. Böyle bir çalışmada başarılı olabilmek için de hayat boyu öğrenme ilkesinin kapsamının iyi anlaşılması, bu konuda gelişme sağlamış ülkelerin deneyimlerinden yararlanılması ve hayat boyu öğrenme ilkesinin Türkiye şartlarına uyarlanması önem taşımaktadır.

• Günümüzde artık hiçbir eğitim son aşama değildir. Tüm bireylere yaşamlarının her döneminde kendilerini geliştirmelerini sağlayacak fırsatlar sunulmalıdır. Türkiye genç ve dinamik nüfus yapısını kalkınmanın itici gücü haline getirebilmek için gelenekselleşmiş eğitim ve işgücü politikalarını, hayat boyu öğrenme kavramı çerçevesinde yeniden gözden geçirmelidir. Mesleki eğitimde örgün eğitime önem ve öncelik veren ve kaynak ayıran politikanın ciddi olarak tartışılması ve başka seçenekler üzerinde durulması gerekmektedir.

•Hayat boyu öğrenme ilkesi çerçevesinde özellikle yaygın mesleki eğitime özel önem verilmesi gerekmektedir.

•Türkiye'nin kısa ve orta vadede çözmesi gereken en önemli sorunlarından biri istihdam ve işsizlik sorunudur. Hayat boyu öğrenme faaliyetleri içinde hem niteliksiz işgücüne nitelik kazandıracak çalışmalar planlanmalı, hem de işsiz nüfusu ihtiyaç duyulan alanlarda mesleki eğitim görmeye teşvik edecek düzenlemeler getirilmelidir. Özellikle çıraklık eğitimi sisteminin sorunlarını çözerek uygulama alanını genişletecek çalışmalara girişilmelidir.

•Mesleki eğitimde hayat boyu öğrenme kavramı özel öneme sahiptir. Çünkü bütün mesleklerde bilgi hızla yenilenmekte ve bu yenilenme süresi teknolojinin gelişimine göre giderek kısalmaktadır. Meslek sahibi kişilerin sürekli hizmet içi eğitimden geçirilmesi zorunluluk halini almaktadır. Bu zorunluluk maddi imkanları yeterli olan büyük işletmelerde sorun haline dönüşmez iken küçük işletmelerin en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca küçük işletmeler çoğu kez eğitim ihtiyacının farkında değildir, işletmelere bu konuda hizmet vermesi gereken kurumlar arasında bu işletmelerin bağlı olduğu meslek örgütleri de bulunmalıdır. Devletin sürekli eğitim faaliyetlerine toplumun her kesimi

katkı sağlamalıdır.

•Gelişmiş ülkelerde yaygın eğitim fırsatlarından daha çok orta yaş grubundaki üniversite mezunu ve meslek sahibi kişiler yararlanırken gelişmekte olan ülkelerde yaygın eğitim, örgün eğitimden hiç ya da yeterince yararlanamamış bireylere eğitim fırsatı sağlamaktadır. Ülkemiz için geçerli olan da ikinci uygulamadır. Yaygın eğitim imkanlarının arttırılarak yaygınlaştırılması için önlemler alınmalıdır. Kırdan kente göç etmiş ya da yurt dışından dönen ailelerin, yerleştikleri yeni yere uyum sağlamalarına, sosyal ve psikolojik sorunlarına yönelik gerekli bilgi ve becerileri kazandırılmasına yönelik programlar hazırlanmalıdır. Özellikle göç alan büyük şehirlerde yaygın eğitim imkanları arttırılmalıdır.

•Geniş bir coğrafyada yer alan ülkemizde bölgeler arasında insan kaynakları, sanayi, doğal kaynaklar, ulaşım imkanı, istihdam imkanı gibi çeşitli açılardan farklılıklar bulunmaktadır. Yaygın eğitim faaliyetlerinin bu bölgesel özellikler ve farklılıklar dikkate alınarak planlanması ve yerel yöneticilerin mutlaka bu planlama içinde aktif rol alması sağlanmalıdır. Aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşlarının yerel temsilcileri ile meslek kuruluşlarının ve yerel sivil kuruluşların sıkı işbirliğini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

• Üniversiteye giremeyenleri meslek sahibi yapabilecek projeler geliştirilmeli, uzun vadede ise üniversite önündeki yığılmalar kaldırılmalıdır.

• Okul eğitimi bireyin kendi kendini yönlendirdiği hayat boyu eğitime yönlendirecek şekilde uyarlanmalıdır.

• Yaygın eğitimde, eğitimcilerin hizmet içi eğitim sırasında, eğitim sunacakları kesimler hakkında toplumsal cinsiyet duyarlılığı eğitimi kazanmaları sağlanmalıdır.

• Yetişkin eğitimi programlarının içeriği ve yöntemi öğrenenlerin birey olarak ilgi ve gereksinimlerine cevap verecek ve tüm olarak toplumun gelişmesine katkıda bulunacak biçimde düzenlenmeli, biçimsel olmayan yöntemler, özellikle karşılıklı tartışma gruplarının oluşturulması, iş içinde yetişkin eğitimi gibi yollarla, yetişkin eğitimine halkın içtenlikle katılmasını sağlayacak yollara ağırlık verilmelidir.

• Sendikalar, işveren kuruluşları, resmi kurumlar, gönüllü ve toplumsal kuruluşlar, eğitimin demokratikleştirilmesi, örgüt, uygulama, programların içeriği ve öğretim yöntemlerinin seçimi konularında kararlara etkin olarak katılmalıdır.

• Kadınların ve kız çocukların eğitim imkanlarından, hayat boyu eğitim imkanlarından daha geniş ölçüde yararlanmalarına yönelik önlemlere önem verilmelidir.

- Ulusal ve uluslararası düzeyde geçerliliği olan mesleki belgelendirme ve sertifikasyon sistemi kurulmalıdır.

- Ülke genelinde bilgi alışverişi sağlamak ve ulusal dokümantasyon merkezi olarak çalışmak, ülke çapında hayat boyu eğitim etkinliklerinin eşgüdümünü sağlamak ve devlet kurumları, üniversiteler ve özel eğitim kuruluşları arasında yakın işbirliğini güvence altına almak üzere yaygın eğitim enstitüleri, hayat boyu eğitim enstitüleri olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

- Annelerin hayat boyu eğitim programlarından faydalanabilmeleri için çocuklarının bakımı ve diğer ihtiyaç duyabilecekleri konularda destek hizmeti verilmelidir.

- Sağlığın geliştirilmesi ve korunması için bireyin güçlendirilmesi ve toplumsal destek çok önemlidir. Bilgilendirme, bilinçlendirme, yetenek geliştirme ve alışkanlık kazandırma temel hedeflerdir. Bireyin edindiği sağlık bilgilerini uygulama ve sağlıklı yaşam biçimlerini seçme gücünün kaynağı kendine güven ve saygıdır. Sağlıklı yaşamın toplum tarafından temel bir değer olarak benimsenmesi, yaygın uygulama ve normatif özelliklere kavuşması ve toplumun etkin katılımını gerçekleştirmek üzere sağlık eğitimine önem verilmelidir.

- Madde kullanımı ve alışkanlığı, her türlü istismarın önlenmesi, iş güvenliği ve kazaların kontrolü, kişisel sağlık, aile sağlığı(cinsel sağlık, üreme sağlığı, aile planlaması ..vs) çevre sağlığı, tüketici sağlığını ilgilendiren konularda yetişmiş insan gücü olan sağlık eğitimcilerinden hayat boyu eğitimde yararlanmalıdır. Bu amaçla, sağlık eğitimcisi yetiştiren Sağlık Eğitim Fakülteleri yaygınlaştırılmalı, eğitim amacı güçlendirilmelidir.

- Özellikle kırsal kesimde, mesleki eğitimden yoksun kişilere nitelikli meslek kazandırma kursları düzenlenmesi için yatılılık sistemi kurulmalı ve ihtiyaç duyulan mesleki, sosyal ve kültürel amaçlı eğitim faaliyetlerinin, tüm yerleşim birimlerine ulaşamamasındaki güçlükler dikkate alınarak merkezi yerlerde hayat boyu eğitim faaliyetlerine katılımı kolaylaştıracak "Yatılı Sistem" kurulmalı ve uygun bölgelerde geliştirilmelidir.